

Propaganda tõlgendamise peen kunst

Iga hea ennustus (ilma-, saatuse-) peaks võimaldama oskuslikul lugejal saada sellist informatsiooni, mis tavakodanikul võib kahe silma vahele jääda.

Ain Kallis

Kord elas kaugel maal üks tark. Et kõik tema ennustused täitusid karvapealt, oli ta lugupeetud ning kõrgelt tasustatud.

Ühel päeval ütles ta oma õpilastele: “Homme hommikul päikest enam ei näe!” Ennustus tekitas kõikjal paanikat: kes müüs maja maha, kes jõi end oimetuks. Järgmisel hommikul tõusis aga päike nagu alati. Vihased rahvahulgad suundusid kaigastega targa maja suunas. Esimesed majjatungijad leidsid aga, et oraakel oli surnud.

Siit moraal: oska ennustusi õigesti sõnastada. Kui suur teadmamees oleks teinud seda veidigi korrektsemalt, poleks tagajärjed nii hullud olnud. Eks samad nõuded kehtivad paljudes eluvaldkondades. Vist kõigi maade inimesed peavad end eriti kompetentseks kolmel alal – meditsiin, pedagoogika ja sünoptiline meteoroloogia.

Kuid ikka juhtub seda, et tõlgendatakse vääralt nii diagnoose, hinnanguid kui prognoose.

Näiteks 1998. aasta detsembris peetud Sydney–Hobarti regatil ei jõudnud pooled sajast jahist Tasmaaniale, sest korraldajad ei olnud aru saanud sünoptikute antud karmist tormihoiatusest. See olevat kadunud prognoosis arvude rägastikku! Edaspidi kirjutati purjetajatele ennustused pikemalt lahti.

Tormihoiatus maakeelseks

Midagi analoogset juhtus ka Eestis kümme aastat tagasi nn sajandi uputuse aegu. Siis ei pööratud tähelepanu kaks päeva varem meediale edastatud uudisele, kus muu hulgas öeldi: “...tõuseb viimase aja tugevaim torm kui mitte lausa orkaani tugevusega tuul /.../ kaasneb rannaalade üleujutus.” Kui kõrgele meri kerkib, ei osanud aga sünoptikud täpsemalt öelda, sest meremeteoroloogia oli Eestis kümme aastat varem likvideeritud... Ametiasutustele antud tuulehoiatused olid muidugi detailsemad.

“Miks meid ei hoiatatud?!” kõlab esmalt loodusõnnetuste kriisimeeskondade juhtide hüüd pea kõigis riikides. Mati Raidma, tollane päästeameti peadirektor, praegune keskkonnaminister tõdes, et nii mõnedki toonased kolleegid olid ilmaprognoosi lugedes õige skeptilised. Ja teavitustöö jäi suures osas hiljaks. Kui ilmateenistus andis välja “numbrijorust koosneva orkaanihoiatuse, polnud sellestki abi, sest puudus ametnik, kes selle mõistetavalt lahti seletanuks”, kirjeldati tekkinud olukorda meedias.

Sünoptilised telegrammid võivad kõrvalseisjale tõepoolest näida arvujoruna. Sellega seoses meenub veel üks õpetlik lugu. Kirjanik Kurt Vonnegutil on jutt, kus tulnukas püüab maalasele stepptantsu ning

peeretuste abil selgeks teha, et viimase maja põleb. Too aga lööb hoiataja lihtsalt maha. Liialt erinev oli informatsiooni edastamise viis. (Vonneguti vend Bernard Vonnegut oli muide meteoroloog.)

Saatuslikud ilmateated

On olnud ilmateateid, mis pidanuks valvsaks muutma mitte ainult päästeameteid, vaid kõiki riigi jõustruktuure.

Ajaloost on teada, et 17. juulil 1936 väikesest Melilla raadiojaamast Hispaania Maroko rannikul kostnud teade "Kogu Hispaania kohal on pilvitu taevas" oli kodusõja alustamise märguandeks.

Teine tuntud hispaaniakeelne poliitiline ilmateade kõlas 11. septembril (9/11!) 1973: "Llueve sobre Santiago" ("Santiagos sajab vihma"). Algas Pinocheti riigipööre.

Võib ette kujutada, kuidas mullu meie vastavad teenistused valvsaks muutusid, kui teadustati: "17. juunil sajab Kirde-Eestis lund!"